

2007 թ. մայիսին Դայաստանի Դանրադեռևությունում կայանալու են Ազգային ժողովի ընտրությունները, որոնց մասնակցելու են այսօր գործող կուսակցություններից շատերը: Այս դայանաններում հետարրական է իմանալ, թե Ի՞նչ ենք ունի Դայաստանի կուսակցական դաշտը: Դարձին դատասխանելու համար նախ անհրաժեշտ է դարձել, թե որո՞քս բաղադրական ինստիտուտ ինչ է կուսակցությունը:

Ավելի բան 150 տարի առաջ ֆուն-սիացի փիլիսոփիա Ա. ող Թովմիլ գտել է. «Տողովդավարական երկրներուա միություններ ստեղծելու կարողությունը հասարակական կյանքի սկզբահիմն է: Դասարակական կյանքի մնացած բոլոր բնագավառների առաջընթացը կախված է այդ բնագավառուա ունեցած հաջողությունից»:

4. Տեղական կազմակերպությունների տարածված ցանցը,
 5. Թեսական ներկայացուցչական մարմինների ընտրություններին ակտիվ մասնակցությունը,
 6. Կուսակցության անդամների ֆինանսաված (օրենքով սահմանված) թվաքանակը եւ համակիրների չփինաված թվաքանակը:

Քաղաքական կուսակցությունները իրականացնուած են հետեւալ գործառությունները.

 1. Համարելի ներկայացման,
 2. Համարելի փոխհամաձայնեցման և ընդհանրացման,
 3. Քաղաքական սոցիալզացիայի,
 4. հաղորդակցման,
 5. կանոնների (օրենքների) մշակման,
 6. Քաղաքական հավաքագրման,
 7. Քաղաքական հնահետուաների

Հայաստանի Հանրապետության
կուսակցական դատի համայն-
շատկերը ընտրաւում է նախառեմին

Փիլիսոփան հատուկ ժեօնել է խղա-
լացիական հասարակության եւ դե-
տության փոխադարձ կարի ունիվեր-
սալ մեխանիզմի ստեղծման անհրա-
ժեշտությունը։ Այդ մեխանիզմը ոչ
միայն միջնորդ է հասարակության եւ
իշխանության փոխհարաբերություն-
ներամ, այլև խղալացիական հա-
սարակության կողմից իշխանու-
թյուններին վերահսկելու միջոց։ Այդ
մեխանիզմի առկայությունը վկայում
է խղալացիական հասարակության
հասունության եւ ինքնակազմակերպ-
ման կարողության ճասին։ Այդ միու-
թյունները (կոասկցություններ, հա-
սարակական կազմակերպություն-
ներ, ասոցիացիաներ, ակումբներ եւ
այլն) դեռական խղալական ինսի-
տուսներին են ներկայացնում հասա-
րակությունում առկա տարբեր խմբերի
շահերը, իսկ այդ ինսիտուսները,
փոխհամաձայններով այդ խմբե-
րի հաճախ միմյանց հակասող շա-
հերը, առահելվուա են հասարակու-
թյան կայումությունը եւ առաջընթա-
գու։

Դասարակության բաղամական
քատերաբեմում գործում են բազմա-
թիվ ուժեր, որոնցից ամենաազդե-
ցիկները կուսակցություններն են:

Կուակցություն (party) բառը լա-
տինական ծագում ունի եւ թարգման-
վում է որդես «մաս», «կլողմ»։ Զա-
դախական կուակցություն է կոչվում
մարդկանց կազմակերպված այն
խոհաբար, որի անդամները խաղախ-
ական նույն ծրագրի կրողներ են եւ ձգ-
տում են օրինական ճանաղարհով
հասնել իշխանության։ Կուակցու-
թյունը ներկայացնում է այնոհսի խա-
ղախական կազմակերպություն, որը
արտահայտում է սոցիալական խմբի
(կամ հարակից խմբերի) շահերը եւ
միավորում դժան առավել ակտիվ

Երկայացուցիչներին: (Դայաստանում ընդամենը մեկ կուսակցություն է թերի կերպով համադրատասխանում շարադրված տեսակետին): Ժողովրդավարական երկրներում կուսակցությունները խաղաֆակական հասարակության լայն շերտերի ահերի արտահայտման եւ Երկայացման ձեւերից մեկն են: Կուսակցությունը միավորում է սոցիալական ընդհանրությունների բազմաբնույթ դահանջնությունները եւ ձեռագործությունը որպես հեխանություններին Երկայացվելիք դահանջներ: Այդ դաշտառով ժողովրդավարական երկրներա ընտրողների կեսից ավելին ունեն կուսակցական ուղղվածություն:

Զաղամական կուսակցությունների առավել կարենու համապատասխան է այս բանը:

1. Խաղաքական ծրագիրը,
2. Կուսակցության կամոնադրությունը

3. ղԵԿԱՎՐ Մարմինը եւ կուսակցական աղարացո.

ոյնհարաբեռությունների կանոննե-
նեղուման եւ կիրառման:
Դայաստանում, ինչդես նաև հետ-
որդադային այլ հանրադետություն-
ում, բաղամացիական հասար-
գյան բացակայության դաշտա-
վ, կուասկցությունների ձեավոր-
ուն գործընթացը, համեմատած
սրգացած ժողովրդավարական եր-
ներում կատարվող ննան գործըն-
ցի հետ, ունի հակառակ տաճա-
նություն (սկզբում առաջանում է
ասկցության դեկավարությունը,
ու հետո սկսում է փնտրել կուաս-
կցյան անդամների եւ ընտրողների):
Ասակցությունները առաջանում
ոչ թե որոշես բաղամացիական
հասարակության եւ իշխանության
գծեւ կառի միջոց, այլ որոշես
եղ՝ խմբակային շահեր արտա-
յալու կիենանելամեր: Դամի բաղա-
կան օրենքեալ կառավարության
նարա, դակասում է նաև կուասկ-
ցության անդամների թիվը (լավա-
գույն օրինակ է Ս. Երիցյանի, Թ. Մա-
նասյանի եւ Գ. Դուկհաննիսյանի
«Փախուստը» իրենց բաղամացիական
կառուցներից):

3. Այդ կուասկցությունները եսա-
կենտոն են: Նման կուասկցություն-
ները ձեավորվում են կոնկրետ լիդերի
ուսուցը եւ տվյալ կուասկցության ան-
դամների համար. «Խարիզմատիկ
դեր» ունի իրենց այդ լիդերը: Այդ հսկ-
ութաճառով կիենանելային բնույթը ու-
նեցող կուասկցությունները միմյանց
հետ երբեւ չեն միավորվում (այսօ-
ւաեւն են խոսուա ընդուհաղի կու-
սակցությունների հնարավոր միա-
վորման նաևին, սակայն, նկատի ու-
նենալով այդ կուասկցությունների
կիենանելային բնույթը, կաթուա ենք,
որ դա անհնար է):

կան գործիչի ըուսը համախմբ-
ս կողմնակիցների միություններ
։ Այդ կողմնակիցները կոնկրետ ա-
ջնորդի կլիենտներ են, ոոնց դա-
շնորդը առաջնորդ ներկայա-
ց է իշխանական կառույցներուն
և լավագույն օրինակն է ՕԵԿ նա-
զագահ Ա. Բաղդասարյանի՝ Աժ-
խազագահ ընտրվելուց հետո դեռա-
ն առարատ օւսականներուն ա-

4. Այդ կուսակցության կերպարը
ընտրողների կողմից նույնացվոա է
տվյալ կուսակցության ղեկավարի
հետ։ Դրա հետեանով ընտրողները
վկանուա են ոչ թե այդ կուսակցու-
թյան ծրագի օգտին, այլ տվյալ կու-
սակցության լիների նկատմամբ ու-
նեցած անձնական հաճակրանի
կամ հակակրանի հիման վրա։

5. Այդ կուսակցությունների կողմից իրականացվող խմբակային շահերի ներկայացուցչությունը ցատանած է, որի հետեւանմով դրանք «Բոլոր» են կաղված հասարակության սկզբնում:

6. Այդ կուսակցությունների հետո պահանջվում է կուսակցության կազմակերպությանը և կուսակցության կազմակերպությանը եւ նրանց փոխականակիցներով (Դաշտավայրի դաշտական դատավորությունը գործող քաղաքի կուսակցությունների հաստամ են Վերոնցյալ փաստը): Կիրիլիցային բնույթ ունեցող կուսակցությունները ունեն ընդիանությունիցներ։

Այդ կոսակցությունները «Ժանակավոր» բնույթ ունեն: Նոանց անը՝ կախված է կոսակցություն առաջնորդի (լիդերի) խաղաթան գործունեությունից: Եթե լիդերը խաղաթան ակտիվ գործունեություն ավարում, տվյալ կոսակցությունը պահպան է: Սակայն եթե լիդերը այս մ այն դաշտառով դրսություն է գախս խաղաթան կյանքից, կոսակցությունը «մահանուած է»: Լավագույն օրական է Ռուսաստանի նախկին վարչութեան Վ. Չեռնոմիրիդինի ստեղծած տունը Ռուսաստանու է՝ լուսակցությունը և արցակոյց կուսակցությունների խաղաթական տեխնոլոգիները:

Կուպությունը: Եր Վ. Թեղոսիրդինակավեց Վաշարես (1993), ստեղծեց նոված կուսակցությունին անդամագրվեցին բազմալ ազդեցիկ գործիչներ՝ նահանդեսներ, գործառարներ, մշակուին գործիչներ եւ այլն: Կուսակցությունը «ակտիվ» գործուած է: Սակայն այս գործուածամբ կազմակերպությունը առաջարկություն է կազմակերպությունների դաշտ, իսկ սա թուղացնուած է Դաշնակցությանը:

Փուրը՝ կուակցական ընդիմությունը, քայլ նրանք միմյանց չեն հասկանում այսողես, կարծես քարելով յանական աշտարակահնությունը հենց նոր է տեղի ունեցել:

Ինձ գարմացնուած են իշխանական կուակցությունները Երկայացնող կուակցադիտեները, բարձր դաւոն-նյա-կուակցականները, բոլոր ժեսուակի առաջին-երկրորդ-երրորդ դեմքերը, որոնք ամեն օր, վերջին տարուած հունը զեած մեկ իներցիայով, ընտրություններին միհպած հայտարարություններ են անուամ, ասենք, դեռ 1986 թվականի ոգով, երբ գիտեինք, որ ասկած խոսից տակ ոչինչ չկա, այսինքն՝ կա այդ խոսից հիմնավորադիտած տարբեր մասեղ մարդը, ու խոսը զանգվածի մասեածից տարբեր արտասանվուած է դարտադրանի դասճառով։ Բայց հիմա, նոր ընտրություններից երեք ամիս առաջ էլի վարդուած են նույն կերպ, կուակցական ու նյութական զանազան շահերից դրդված։ Անիրականանալի է կեղծ բաներ են ասուած ոչ մի անգամ փորձ չանելով ստանալ ժողովրդի միջինացված դատկեր, որը բոլորվին տարբեր բան է ուզուած թափակցրած առաջարկվողից։

Ինձ զարմացնուած է, որ մտածող
մարդիկ ընդամենը մեկ երկընտրանք
ունեն. լինել կամ իշխանության,
կամ ընդդիմության հետ, եւ ոչ ո՛վ. ի-
ւենց մտավորական կոչող մարդկան-
ցից ոչ ո՛վ չի փորձուած դուս գալ առա-
ջարկվող սխեմայից եւ վերջապես
մտածել. ինչ է ուզուած արդեն 21-րդ
դարի առաջին տասնամյակ ուն դրած
հայոց, ինչ առաջարկել Երան, որ երկ-
րի աղագային վերաբերող փաթեթի
մեջ համատեղված տեսնի սեփական
ճակատագիրը, ու ցավալի, ցավալի
կերպով չառանձնացնի սեփական
ճակատագիրն ազգային ջոջերի ճա-
կատագրից, իր առջեւ դրված նոյա-
տակները՝ Երանց առաջ դրված նոյա-
տակներից, չդառնա սեփական մ-
ժերն ու ծագութեած քացնող, առե-
րեւ ժոյացող, առաջարկվողը տար-
բեր շահագրգոհիչներով կատարող
զանգվածի, որը սակայն ներտուած
աւելութեաւ է Արևական եւել.

Հայուսական Օպերան

Հայկական Բարելոնը

21-րդ դարի առաջին սահմանյակում

մարհելու դիմաց, հացի սեղանների շուրջը երկխոսելու մակարդակով հենց ինը արհամարհում ազգային ջոցերին ու թիկնազորով ցըղողներին եւ անօգնական քրովկա ուաեր՝ լավագույն դեղուում հայտնի խոսն ասելով՝ «մեր բակում էլ արեւ կլինի»։ Ու օսարվում-օսարվում է իր «սերուցից»՝ դետականություն ունեցող երկրի մեջ ստեղծելով երկու դետություն՝ իշխանություն ունեցողների դետությունը եւ չունեցողների դետությունը։

հասարակությունից մերժված կլինի:
Ու այնտեղ ազգային մեծ շահերի
կողմին կզորեցն այս կարգի նաեւ
փորբերը, օրինակ, որ Դայաստանում
հայ բոմք չտեսի է լինի, ու այդ դաս-
վիրանի իրականացման ժամանակական
կայական մերոդներ նշվեն: Օրինակ,
այսպիսի. ամեն տարի իրադարձությունների գուցակ-
ների ազգանումատերերը ոչ թե բա-
րեզործություն դեմք է անեն եւ ընոր-
հակալության ու փառարանման
սղասեն, այլ նրանցից ամեն մեկն
ամեն տարի տասը բոմքի դեմք է լո-
ղացնի-մարդի եւ աշխատանի ընդու-
նի՝ որմես սուրբ դարտականություն:
Դե հիմա այս տարվա ցուցակի 300-ը
բազմադասկեր 10-ով, ու տեսնենք
գոնե Երեանում բոմք կմնա՞մ: Դենց
սա է ազգային ուազմավարությունը:
Ու եղ տասը դասվիրանները մտածող,
«հացի խնդիր» չլուծող մտավորա-
կանները դեմք է հայտնաբերվեն մի
օր, եթե չեն ուզում հավերժ ազգերի
դոչից լայլենք, եթե ուզում ենք բոլո-
րիս ներում դրված ծրագիր ունենալ:
Ինչո՞ւ մի աղջիկ իր տանը նստած կա-
րող է «Դայկական նախագիծ» մտմ-
տաւ, իսկ տարբեր ճոռում, երկարա-
ռումք եւ սարսափազոյու վերտառու-
թյուններով «ուազմավարական կամ
հետազոտական կենտրոնները» միայն
«ժողովրդավարություն» բարո
ծամծմեն՝ ամեն մեկն այն հասկա-
նալով ըստ իր նողատակի «զյուրա»:
Ժողովրդավարությանը ոչ ով դեմ չէ,
եթե կուզեմ հայերիս աղրելակերպի
մեջ, աշխարհում տարածված լինելու
եւ ի վերջո ուրիշների բարերից այս
ու այն ցյուղը տուն բերելու դաշտա-
ռով՝ ուրիշ ազգերից ավելի ժողովր-
դավարական ներութ կա: Միայն ե-
կեմ ծեսենք, թե, վերջադեմ, ճիշ ըն-
կալում ենք «ժողովրդավարություն»
բարի իմաստը: Ավելորդ չէ հիշեցնել,
որ հենց ընդուհմադիր հայտնի գոր-
ծիչներից մեկը, իր երկարամյա գոր-
ծունեության փորձառությունն ու-
սած, վերջերս դառնությամբ ասաց.
«Արեանություն ժողովրդավարությունը
հասկանում է այնուև, ինչո՞ւ իրեն
է դեմք»:

